

بندِ عدالت

آموزہ ماسی امام علیؑ دربارہ کارگزاران دولت اسلامی

بہ قلم: احمد زمانیان

علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق

{ نهج البلاغه، فارسی - عربی، برگزیده }

ندای عدالت: آموزه های امام علی (ع) درباره کارگزاران دولت اسلامی / به

قلم احمد زمانیان. انتشارات اسوه، ۱۳۸۵،

۴۵۳ ص.

ISBN : 964-542-003-2

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱- علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت، ۴۰ ق، نهج البلاغه --

سیاست و حکومت. ۲. اسلام و دولت. ۳. علی بن ابی طالب (ع)، امام اول،

۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- خطبه ها. ۴. علی بن ابی طالب (ع)،

امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق، نامه ها. ۵. علی بن ابی طالب (ع)، امام

اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- کلمات قصار، الف. زمانیان

احمد، مترجم. ب. سازمان اوقاف و امور خیریه، انتشارات اسوه. ج. عنوان.

د عنوان: نهج البلاغه فارسی - عربی، برگزیده. ه. عنوان: آموزه های امام

علی (ع) درباره کارگزاران دولت اسلامی.

۲۹۷/۹۵۱۵

BP ۳۸/۰۴۲/۱۸۶

۱۳۸۵

م ۸۵-۲۳۳۵

کتابخانه ملی ایران

ندای عدالت

آموزه های امام علی (ع) درباره کارگزاران دولت اسلامی

به قلم: احمد زمانیان

ناشر: انتشارات اسوه

چاپ و صحافی: چاپخانه بزرگ قرآن کریم

نوبت چاپ: اول

سال نشر: ۱۳۸۵ ه.ش

تیراژ: ۵۰۰۰ جلد

بها: ۳۸۰۰۰ ریال

شابک ۹۶۴-۵۴۲-۰۰۳-۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

تهران: تلفن ۶۶۴۱۸۰۹۹ و ۶۶۴۱۸۲۹۹ فاکس ۶۶۴۱۸۰۲۲

قم: صندوق پستی ۳۷۱۸۵-۳۹۹۹ تلفن ۱۴-۶۶۴۲۳۱۱ فاکس ۶۶۴-۶۳۷

WWW.Osvehpublishing.Com ; WWW.Osveh.Ir

فهرست مطالب

پیش‌گفتار ۱۳

بخش اول: گزیده خطبه

خطبه ۳: بشیقشقیه ۲۳

ترجیح صبر ۲۴

بیعت ۲۶

خطبه ۷: معرفی عوامل شیطانی ۲۹

خطبه ۱۰: ۳۱

خطبه ۱۵: بازپس‌گیری زمینهای مسلمانان از عثمان ۳۲

خطبه ۱۶: بیعت ۳۵

تقسیم مردم به سه گروه ۳۶

خطبه ۲۹: ماجرای حکمین ۳۹

خطبه ۱۷۶:		۱۸۴
خطبه ۱۸۲:		۱۹۶
خطبه ۱۹۲: قاصعه.		۲۱۸
امتحان و آزمایش.		۲۱۹
ترساندن مردم از تکبر.		۲۲۲
فروتنی پیامبران.		۲۲۴
کعبه مقدّس.		۲۲۶
باز هم هشدار.		۲۲۷
تعصّب‌های مالی.		۲۲۹
عبرت‌آموزی از امت‌ها.		۲۳۱
نعمت وجود رسول خدا.		۲۳۲
سرزنش گنهکاران.		۲۳۳
فضیلت وحی.		۲۳۴
خطبه ۱۹۴: وصف منافقان.		۲۴۲
خطبه ۱۹۷: فضیلت انسان.		۲۴۵
خطبه ۱۹۹: توصیه به یاران.		۲۴۹
خطبه ۲۰۰:		۲۵۲
خطبه ۲۰۵:		۲۵۵
خطبه ۲۰۶: دشنام به اهل شام.		۲۵۸
خطبه ۲۰۹: عیادت.		۲۶۰
خطبه ۲۱۶:		۲۶۵

خطبه ۲۲۴:	۲۷۲
خطبه ۲۳۲:	۲۷۷
خطبه ۲۳۹:	۲۷۹

بخش دوم: گزیده نامه‌ها

نامه ۳: به قاضی شریح بن الحارث	۲۸۴
نامه ۵: به اشعث بن قیس	۲۸۸
نامه ۲۰: به زیاد بن ابیه	۲۹۰
نامه ۲۱: به زیاد بن ابیه	۲۹۲
نامه ۲۲: به عبدالله بن عباس	۲۹۴
نامه ۲۵: به مأمورین	۲۹۷
نامه ۲۷: به محمد بن ابی بکر	۳۰۴
نامه ۳۱: به حسن بن علی علیه السلام	۳۱۹
نامه ۴۱: به کارگزاران	۳۴۱
نامه ۴۳: به مصقلة بن هبیره شیبانی	۳۴۵
نامه ۴۵: به عثمان به خنیف	۳۵۰
بخش پایانی این نامه	۳۵۳
نامه ۴۷: به حسن و حسین علیهما السلام	۳۵۷
نامه ۵۳: به مالک اشتر نخعی	۳۷۵
نامه ۶۰: به استانداران	۴۰۱

نامۀ ۶۱: به کمیل بن زیاد نخعی.....	۴۰۴
نامۀ ۶۲: به مردم مصر.....	۴۰۷
نامۀ ۶۵: به معاویه.....	۴۱۱
نامۀ ۶۷: به عبدالله بن عباس.....	۴۱۴
نامۀ ۶۹: به حارث همدانی.....	۴۱۸
نامۀ ۷۱: به منذر ابن جارود عبدی.....	۴۲۲
نامۀ ۷۹:.....	۴۲۴

بخش سوم: گزیده حکمتها

حکمت ۳۷.....	۴۲۷
حکمت ۳۸.....	۴۲۹
حکمت ۱۰۵.....	۴۳۱
حکمت ۱۷۶.....	۴۳۳
حکمت ۲۷۰.....	۴۳۴
حکمت ۲۷۳.....	۴۳۶
حکمت ۲۷۶.....	۴۳۸
حکمت ۲۸۹.....	۴۳۹
حکمت ۳۲۲.....	۴۴۲
حکمت ۳۲۷.....	۴۴۴
حکمت ۳۳۲.....	۴۴۵

۴۴۶		حکمت ۳۵۲
۴۴۷		حکمت ۳۵۵
۴۴۸		حکمت ۳۸۲
۴۴۹		حکمت ۳۸۷
۴۵۰		حکمت ۴۰۵
۴۵۱		حکمت ۴۱۶
۴۵۲		حکمت ۴۵۳

www.ketab.ir

پیش‌گفتار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا و نبینا محمد و آله الطاهرین
ولعنة الله علی اعدائهم اجمعین.

از همان آغاز تحصیل در علوم اسلام و آشنایی با متون دینی، همیشه
پرجاذبه‌ترین کتاب برای من بعد از قرآن کریم، کتاب شریف «نهج البلاغه» بوده
است. علاقه سرشار من به این اثر انسان‌ساز تا بدان پایه بود که ذهن و زبان و
حافظه‌ام شیفته‌امش دائم با آن شد، و در مدت نه چندان زیادی عمده مطالب آن
را به خاطر سپردم و ظرف ذهنم افتخار حضور بر مائده معنوی کلمات والای
مولای متقیان و امیر مؤمنان حضرت علی بن ابی طالب علیه السلام پیدا کرد.

از آن زمان تاکنون این گنجینه پربها، زینت بخش روح و روان و همدم همیشه
من در تمام مراحل پر فراز و نشیب زندگی بوده است. گاه به هنگام خطابه و گاه
در مجالس انس ادب دوستان و فرهیختگان، مطالب نهج البلاغه، محور سخن و
تکیه‌گاه کلامم بوده و گاه برای تسکای خاطر من به وقت هجوم غمها و اندوهها و یا
فشارهای روحی حاصل از نابرابری‌ها و نامردی‌ها و نامردمی‌ها، خطبه‌ها و
نامه‌ها و حکمت‌های امیرالمؤمنین علی علیه السلام بهترین مونس و آرامش‌دهنده من بوده
است. آری، در تمام این موارد، این اثر مادون وحی و مافوق کلام بشری، برایم

جاذبه و حلاوتِ خاصی داشته است، تا اینکه دست قضا و قدر بعد از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، مرا به عنوان نمایندهٔ مردم شریف نهاوند روانهٔ مجلس شورای اسلامی نمود. در طول چهار دورهٔ مستمر نمایندگی، لحظه به لحظه نیازم به نهج البلاغه و درک حقایق آن بیشتر گردید. به راستی وارد مرحله‌ای شده بودم که نه تنها شورِ سخنان علی علیه السلام مرا گرمی و هیجانی نوین می‌بخشید بلکه دردمندیهای دوران حکومتِ آن رادمرد عرصهٔ دین و سیاست که سخت تشنهٔ زلالِ تحققِ عدالت بود، برایم محسوس‌تر و ملموس‌تر می‌گشت.

احساس مسئولیت نمایندگی مردم از یک طرف، و آرزوی تحققِ «عدلِ علوی» که معیار و میزانِ برنامه‌های حکومت در اسلام است از طرف دیگر، مرا واداشت که محور کار را در مجلس بر اساس رهنمودهای نهج البلاغه قرار دهم. بر همین اساس، تمام سخنرانیهای پیش از دستور را با تکیه به کلام علی علیه السلام از خطبه‌ها، نامه‌ها و یا حکمت‌های آن حضرت تنظیم نمودم، و آنچه را که مطمح نظر بود در دایرهٔ رهنمودهای آن امام همام گنجاندم. تأثیر سخنان گهربار آن پیشوای عدل و آگاهی به گونه‌ای بود که گاهی اشک‌های شماری از مجلسیان را بر روی گونه‌هایشان جاری می‌نمود؛ این تأثیرگذاری تا زمانی که اهداف نمایندگان سمت و سوی الهی و معنوی داشت، بیشتر و فزون‌تر بود؛ ولی مع الاسف از زمانی که تشریفات و توجه به امور مادی در مجلسیان جایگزین ساده زیستی و امور معنوی گشت، کلمات پرفروغ نهج البلاغه هم برای آنان، جاذبه‌های دوران پیشین را نداشت ابه هر حال، چه بخواهیم و چه نخواهیم از دایرهٔ مسئولیتِ الهی نمی‌توانیم خارج شویم. آنان که یک عمر در آرزوی حکومت عدل علی، گفتند و نوشتند و مردم را به مکتب حیات بخش پیامبر و آلش رهنمون شدند، حال که

همه زمینه‌های اجرای عدل علی برایشان فراهم شده و حجت‌های الهی یکی پس از دیگری بر آنان تمام گشته. در حالی که همیشه حرف و حدیث علی و آلش تکیه‌گاه کلامشان بوده. اکنون چه پاسخی به مستمعان سخنانشان که سرتاسر ادعای پیروی از عدل و داد علی بود، دارند؟!

آری، عرصه سخن چیزی است و عرصه عمل چیز دیگر. چه خوش سروده است سخن سرای نامور ایران زمین:

سعدیا گرچه سخندان و مصالح گویی به عمل کار برآید به سخندانی نیست و اینک باز ما هستیم و نهج البلاغه، و باز نسل‌های بعد از ما هستند و نهج البلاغه؛ و سرانجام نباید نومید شد، بلکه باید در انتظار فرج و گشایش امور بود، و کارهای ناتمام را به اتمام و اکمال رساند. مگر نه این است که قرآن کریم به عنوان چراغ راه هدایت برای همه مکانها و زمانها در حال درخشیدن است، و این نور پُر فروغ الهی هرگز خاموشی و تاریکی نخواهد داشت؟ ندای «لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ»^(۱) و «لَا تَيْئَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ»^(۲) قرآن را باید با گوش جان شنید و آماده تلاش و کوششی دیگر شد.

زندگی آدمیان دائماً در شور و تلاطم است، و این دنیا، میدان وسیع مسابقه کسانی است که آرزوی بهروزی و پیروزی را در سر می‌پرورانند. در واقع زندگی نوعی جنگ و ستیز برای دستیابی به قلعه پیروزی است، به قول مرحوم ملک الشعرا محمد تقی بهار:

زندگی جنگ است جانا بهر جنگ آماده شو

نیست هنگام تأمل بی‌درنگ آماده شو

۱. سوره زمر (۳۹)، آیه ۵۳. «از رحمت خدا نومید نشوید.»

۲. سوره یوسف (۱۲)، آیه ۸۷. «از رحمت خدا دلسرد مباشید.»

در ره ناموس و ملک و ملت و خویش و تبار

با نشاط شیر و با عزم پلنگ آماده شو

آری، در این میدان نبرد زندگی، کدام مربی بهتر از رسول خدا و علی مرتضی و آل طاهرین آنهاست؟ مگر نه این است که قرآن کریم می فرماید: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾^(۱) «بی گمان برای شما در (سیره و سخن) رسول خدا سرمشقی نیکوست.» و پیامبر خدا هم علی و فرزندان او را به عنوان راهنمایان بعد از خود معرفی فرموده است و آنان را به عنوان «ثقل اصغر» در ردیف «ثقل اکبر» یعنی قرآن کریم، به مردم شناسانده است.

بنابراین وظیفه ما به عنوان امت پیامبر خاتم، بویژه شیعه علی و آل او در مقابل این همه حجت های گویا و روشن، بس عظیم و خطیر خواهد بود. کتاب «نهج البلاغه» که که مجموعه ای منتخب از خطبه ها، نامه ها و کلمات قصار امام علی علیه السلام است یکی از حجت های قاطع برای همه مدعیان اسلام ناب محمدی و آزادی خواهان هر عصر و نسلی است که خواهان عدل و دادند. مرحوم سید رضی رحمته الله علیه این مجموعه را از میان آثار مکتوب و منقول بر جای مانده از علی علیه السلام براساس ذوق ادبی خویش گزینش و گلچین نموده است و گرنه دایره خطبه ها و نامه ها و حکمتهای آن حضرت بسی فراتر از این مجموعه نفیس است. این بنده نیز بر حسب ضرورت ایفای نقش نمایندگی، گزیده ای از آنچه که سید رضی جمع آوری نموده برگزیده ام و به تناسب حال و مقام دورانیهای نمایندگی ام ضمن سخنرانیهای پیش از دستور و جلسات غیرعلنی در مجلس شورای اسلامی از آنها بهره برده ام و نتایج حاصل از سخنان مولا را به مدیران و مسئولان وقت

گوشزد نموده‌ام.

اینکه به عنایت پروردگار مَنان، توفیق عرضه‌گزیده مهمی از نهج‌البلاغه همراه با ترجمه‌ای گویا و روان و توأم با بیان «نتایج و پیامها» و «توضیحات» کوتاه و لازم، پیدا کرده‌ام، خدای را شاکر و سپاسگزارم؛ و از درگاه قدس و با عظمتش تحققِ منویات مولای متقیان در جامعه اسلامی را مسئلت دارم. در اینجا بیان این نکته را نیز لازم می‌دانم که در ترجمه جملات والای نهج‌البلاغه تا حدودی به ترجمه آزاد و مضمونی رو آورده‌ام، ترجمه‌ای که علاوه بر رعایت مفهوم عبارات آن امام همام در قالب زبان فارسی، بیانگر مفهوم وسیع و پراحساس آن بزرگوار هم باشد؛ زیرا در غیر این صورت آن‌گونه که بایسته و شایسته است حق ترجمه کلمات علی علیه السلام به صورت تحت‌اللفظی ادا نمی‌شود. ضمناً ترتیب خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌ها در این مجموعه بر اساس شماره‌گذاری نهج‌البلاغه صبحی صالح است. امیدوارم که ارائه این اثر، توشه‌ای برای آخرت این جانب و ارمغانی معنوی برای شیفتگانِ مکتب امام علی علیه السلام و دوستان عدل و انصاف باشد و مورد استفاده همگان واقع شود.

تابستان ۱۳۸۴

احمد زمانیان